

УДК 373.5.016

О. О. Вальчишын,
учитель-методист, учитель музичного мистецтва та мистецтва КЗЗСО «Рожищенський ліцей № 4»
Рожищенської міської ради Луцького району Волинської області

Виховання емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва на основі взаємозв'язку різних видів творчої діяльності

Уроки мистецтва сприяють гармонійному розвитку особистості, розумінню універсальної мови мистецтва, збагаченню інтелектуального та культурного потенціалу молодого покоління. Взаємозв'язок різних видів творчої діяльності поповнює особистий, індивідуальний досвід взаємодії зі світом, надихає, мотивує учнів, спонукає їх до самовдосконалення й формує високий рівень культури загалом.

Ключові слова: мистецтво, види мистецтва, компетентність, творчість.

Valchyshyn O. O. Education of Emotional and Value Attitude to Art Based on the Relationship of Different Types of Creative Activities.

Art lessons contribute to the harmonious development of personality, understanding of the universal language of art, enrichment of intellectual and cultural potential of the younger generation. The interconnectedness of different types of creative activity complements personal, individual experience of interaction with the world, inspires and motivates students, encourages them to self-improvement and forms a high level of culture in general.

Key words: art, types of art, competence, creativity.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку та реформування освіти значну увагу приділено вихованню емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Відомо, що творча самореалізація і самоствердження учня відбувається у тісній співпраці, співтворчості з усіма учасниками освітнього процесу та на основі педагогіки партнерства.

У переліку ключових компетентностей та наскрізних умінь, закладених в Державний стандарт базової середньої освіти, однією із основних є культурна компетентність, яка передбачає: наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку і вираження власних ідей, почуттів засобами культури і мистецтва.

Проблема розвитку творчої особистості, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу здобувачів освіти набула особливої вагомості в умовах реалізації

засад НУШ. Це спричиняє необхідність здійснювати нові підходи до розвитку творчості в умовах сучасного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Кожна цивілізована країна дбає про рівень освітніх послуг, які забезпечать розвиток творчого потенціалу суспільства загалом і кожної людини зокрема. Важлива роль в освітньому процесі належить учителю, який забезпечує сприятливі педагогічні умови для розвитку компетентнісного потенціалу учнів, бережливого ставлення до мистецької спадщини людства. Наставник спонукає школярів до генерування нових ідей та ініціатив, допомагає віднайти шляхи втілення їх у життя для забезпечення добробуту і розвитку суспільства, усвідомлення причетності кожного до створення та збереження національних культурних надбань. Саме на уроках мистецтва учитель спрямовує дітей на усвідомлення власних потреб і досягнень у художньому самовираженні, допомагає критично оцінювати та аналізувати результати їх творчої діяльності, націлює на отримання задоволення від спілкування за допомогою мистецтва в різних культурних середовищах. Завдяки діяльнісному

підходу в мистецькій галузі учні поглиблюють власну мотивацію творити, інтелектуально розвиватися, зокрема у процесі художнього пізнання.

Сучасні здобувачі освіти НУШ – це діти нової епохи, у якій текстова інформація з підручників, довідкової літератури, конспектів відходить на другий план, а потік інформації з різних джерел, аудіовізуальні образи з інтернету, гаджетів, спілкування в чатах займає визначальну роль. У сучасному світі кожна мить життя перетинається з різними навчальними дисциплінами: під час походу за покупками, відвідування кінотеатрів, концертних залів, ковзанок тощо. Сучасні діти мусять самі зрозуміти, як застосовувати ті чи інші знання у різних життєвих ситуаціях, ще зі шкільної парти вдало комбінувати отримані знання для вирішення реальних життєвих проблем.

У багатьох країнах світу вже зрозуміли, що розвиток творчої особистості, формування креативного мислення, самокорекція психоемоційного стану дітей, які вкрай необхідні в сучасному світі, найкраще здійснювати за допомогою мистецьких дисциплін. Розвиток емоційного інтелекту через набуття учнями предметних компетентностей з мистецтва дає розуміння своїх та чужих емоцій, формує вміння знаходити засоби, внутрішній потенціал для управління ними. Поеднання культурної компетенції з інформаційно-комунікаційною стимулює до саморозвитку та надає можливості для появи в учнів нестандартних, нових способів творчості.

В. А. Сухомлинський казав: «Діти повинні жити в світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості». Саме це відбувається на уроках мистецтва. У початковій школі, під час вивчення різних тем я пропоную школярам перейти за посиланням <https://www.apronus.com/online-piano.ru/> та попрацювати із віртуальною фортепіанною клавіатурою. Знайомство з нею має відбуватися поступово із детальним поясненням та відразу із практичним застосуванням (іл. 1).

Після засвоєння інформації про розташування нот можна виконувати різні вправи. Наприклад, супроводжувати виконання пісні натисненням тоніки чи доміантового звука за сигналом учителя. Згодом завдання можна ускладнювати, виконувати творчі вправи (озвучувати на клавіатурі голоси різних тварин, заграти власне ім'я та прізвище, придумати мелодію на заданий текст, музичне вітання тощо). Робота зі схожими програмами дає учителю величезну палітру засобів та можливостей для пояснення понять звуковисотності, тривалості звуків, засобів музичної виразності.

Більшість предметів шкільної програми спрямовано на розвиток раціонального мислення, і тільки мистецькі дисципліни розвивають ірраціональність. У перекладі з латинської мови *irrationalis* означає *несвідомий*. Це саме та форма пізнання світу, до якої відносять уяву, інтуїцію, фантазію, почуття та емоції. Важливо вміти їх «увімкнути», дозволити дитині творити і насолоджуватися плодами своєї творчості. Такі завдання є складовою уроків музичного мистецтва та мистецтва, на яких діти поєднують музичні образи з літературними. Завдяки емоційному сплеску, викликаному звучанням музики, учні здатні створювати літературні твори як прозою, так і віршовані. Тому пропоную придумати на заданий мотив тексти поспівок, які успішно використовую на наступних уроках для розігрівання голосового апарату. Саме наївність та безпосередність робить виконання поспівок щирим та емоційним, адже учні є співавторами цих творів.

*Радість музика дарує,
У мрійливий світ веде,
Нас звучанням зачарує –
Вчителя, тебе й мене.*

*Весело сьогодні нам,
Не злякати нас снігам.
Нумо на санчата,
Залиш зустріч в чатах.*

Ілюстрація 1

*Голоси ми розігріємо,
Ноти заспівати вміємо.
І високі, і низенькі, і гучніші, і тихенькі.
Наша пісня ллється, сонечко сміється.*

Також у спільній з учителем творчості учнями 4 класів НУШ створено музичні вітання, які діти із задоволенням виконують на початку уроків музичного мистецтва:

<https://www.youtube.com/watch?v=Ps3E2v5QOmY>
https://www.youtube.com/watch?v=stemp7_J-6c

На розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва впливають різні види діяльності, що застосовуються на уроках мистецтва. Кожен вид діяльності має свою специфіку і розвиває почуттєво-емоційну сферу учнів:

<https://youtu.be/HwQ56aWBpTs>

Позитивні емоції у дітей НУШ викликає поява на уроці гостя уроку. Це може бути анімований персонаж (людина, тварина, рослина, мультиплікаційний чи казковий герой), який допомагає провести урок, робить його цікавішим та барвистішим. Героя вчитель може створити сам, а може попросити допомоги у дітей. Учні можуть надиктувати певний текст на диктофони на гаджетах і переслати їх учителю. Далі робота лягає на плечі педагога. Користуючись сервісом <https://app.animaker.com>, можна створити яскраві анімації, які зроблять урок незабутнім та яскравим. Особливо приємно учням упізнавати свої

голоси, хоча вони вже оброблені за допомогою комп'ютерних програм – аудіо редакторів, відчувати свою значимість, причетність до створення навчального фільму:

https://youtu.be/qAKAg_v6n3U

Під час слухання різножанрових музичних творів діти вчать прослідковувати динаміку розвитку музичного образу, що зумовлює формування емоційної сфери шляхом аналізу музичних творів, музичних форм, порівняння, синтезу мистецтв, узагальнення.

Вокально-хорова робота сприяє розвитку голосового апарату, вокальних навичок. Запис власного виконання пісень за допомогою сучасних гаджетів дозволяє дитині побачити себе в ролі співака, реально оцінити своє виконання, порівняти його з виконанням однокласників, прагнути виправити недоліки, оцінити свою пластичність, сценічність, красу рухів, досягнути кращого виконавства.

Гра на дитячих музичних інструментах розвиває музичний слух, ритм, пам'ять, уміння колективного виконання. Дитяча музична творчість включає інтерпретацію музичних творів, пісенну, танцювальну, інструментальну імпровізацію, що задовольняють одну з найважливіших потреб людини – потребу самовираження та самореалізації (іл. 2–5).

Виконати творчі завдання на уроках мистецтва та музичного мистецтва допоможе сервіс <https://musiclab.chromeexperiments.com/Experiments>,

Ілюстрація 2

Ілюстрація 3

Ілюстрація 4

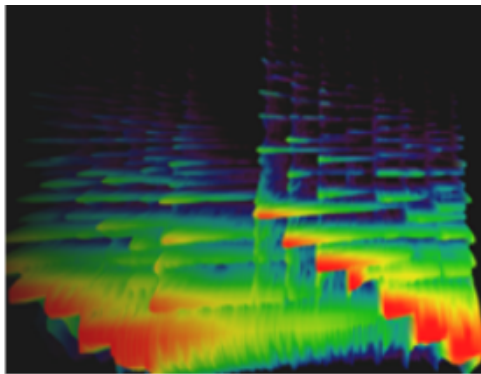

Ілюстрація 5

на якому учні можуть практично створити власні ритмічні рисунки, мелодії, почути їх виконання анімованими персонажами, ознайомитися із регістрами, згенерувати, побачити і почути звукові хвилі різної частоти, намалювати музику в стилі Кандінського і почути її звучання. Спектрограма покаже забарвлення звукових хвиль різних музичних інструментів, власного голосу, який можна записати в програмі, використовуючи мікрофон, дозволить поекспериментувати зі звуковими хвилями, «намалювати» їх пальчиком. Утиліта «Диск із записом голосу» наочно демонструє зміну висоти звука від швидкості відтворення запису, дозволить почути мелодію ззаду наперед (реверс музики). Осцилятор практично покаже, як відбувається синтез звука в електронній музиці та змінюється звукова хвиля зі зміною висоти звука (іл. 6–8).

Ілюстрація 6

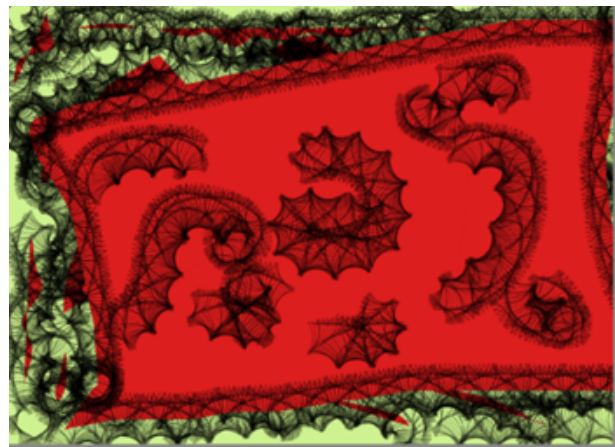

Ілюстрація 7

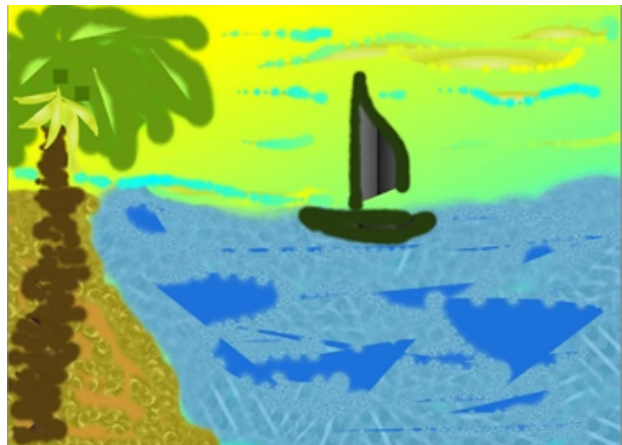

Ілюстрація 8

Полюбляють учні малювати музику. Такі завдання виконують під час повторного прослуховування творів. Учителю пропонує передати характер руху мелодії лініями, дібрати відповідну музичним настроєм твору кольорову гаму в абстрактних образах. З допомогою графіки діти мають можливість передати власні емоції та почуття, а не нав'язані учителем. Деякі учні не можуть словесно описати образний зміст чи характер музики. Саме таким ці програми стануть у пригоді, бо за їх допомогою з'являється можливість «показати» те, що відчуваєш, слухаючи твір. За допомогою програми «Sketchpad» (<https://sketchpad.app/ru/>) створюємо музику у візуальних образах (іл. 9–10).

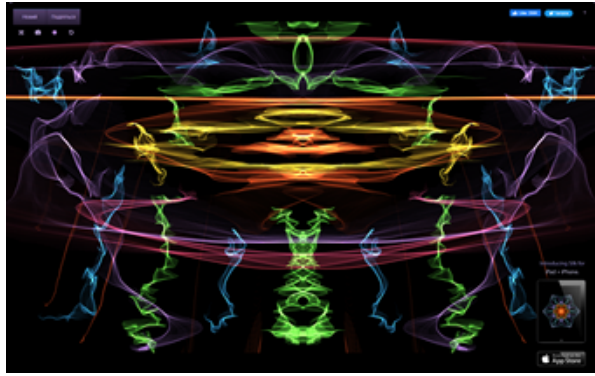

Ілюстрація 9

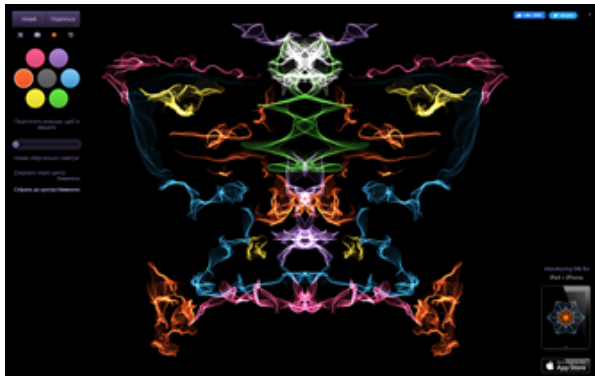

Ілюстрація 10

Під час повторного слухання музичних творів пропоную школярам створити комп'ютерну візуалізацію музики. Для цього застосовую онлайн-програму Silk – Interactive Generative Art (<http://weavesilk.com/>). Чудові образи, навіяні музикою, народжуються від дотиків дитячих пальчиків, а шквал емоцій викликає усвідомлення власної творчості (іл. 11–12).

Ілюстрація 11

Ілюстрація 12

За допомогою даних сервісів можна свої роботи розмістити в інтернеті, надіслати товаришу, вчителю тощо.

Створення художніх образів засобами образотворчого мистецтва стосується і уроків мистецтва. Запропонувавши десятикласникам відчути себе послідовниками американського художника Роя Ліхтенштейна та попрацювати у його стилі, я отримала чудовий результат. Унаслідок спільної з учнями творчості створили віртуальну книгу учнівських робіт:

Ілюстрація 13

Ілюстрація 14

<https://www.ourboox.com/book-preview/1260477/>

Виховувати ціннісне ставлення до мистецтва допомагає ще один інтернет-ресурс, який заслуговує особливої уваги при створенні групових чи колективних проєктів, індивідуальних завдань або як інструмент збору інформації від всіх учасників процесу в одному місці.

Padlet <http://ru.padlet.com/> – мультимедійна дошка для розміщення, спільного редагування та зберігання інформації. Це віртуальна стіна, на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки інтернету, замітки. Це може бути приватний проєкт стіни, модерована стіна з кількома учасниками, які будуть заповнювати її інформацією, або доступний для читання і редагування будь-яким користувачем майданчик для обміну інформацією. Щоб створити повідомлення, достатньо двічі клацнути мишею по дошці. У віконці, яке відкриється, можна записати своє ім'я, вставити свою фотографію, залишити коментар. На цій дошці працюють спільно. Учитель створює її для класу чи декількох класів, надсилає повідомлення іншим учасникам проєкту, вводять їхні електронні адреси і надає їм право писати на дошці або модерувати її:

<https://uk.padlet.com/valchyshtyn/art>

<https://uk.padlet.com/vchytelkavoo/o5cce8ym5a7rxvx>

<https://ru.padlet.com/vchytelkavoo/zgf87u4chbs0xubt>

<https://ru.padlet.com/vchytelkavoo/ukr157kugsepfwep>

Виховання емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва відбувається на кожному уроці мистецтва. Учні старшої школи залюбки працюють із різними матеріалами і створюють чудові роботи, що репрезентують різні навчальні теми курсу (іл. 13–27).

Ілюстрація 15

Ілюстрація 16

Ілюстрація 17

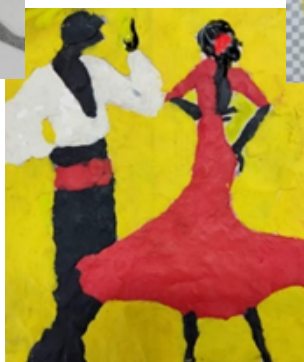
Ілюстрація 18

Ілюстрація 19

Ілюстрація 21

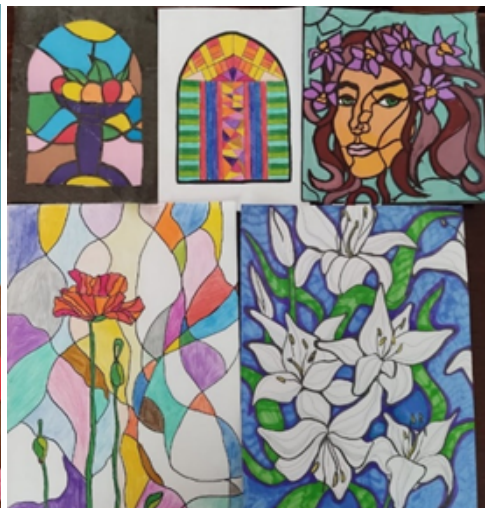
Ілюстрація 20

Ілюстрація 22

Ілюстрація 23

Ілюстрація 24

Ілюстрація 25

Ілюстрація 26

Ілюстрація 27

Висновки. Бразильський письменник Пауло Коельо сказав: «Якщо ви здатні бачити прекрасне, то це тому, що носите прекрасне всередині себе. Адже світ подібний до дзеркала, в якому кожен бачить власне відображення». Вміння бачити прекрасне, емоційно-ціннісно ставитися до мистецтва,

до культурного надбання людства плекається на кожному уроці музичного мистецтва та мистецтва, бо культура і духовність майбутнього залежить від сучасної молоді, їх бажання розвинути свої таланти та в майбутньому стати носіями української культури у світі.

Література

1. Антоненко Т. Вплив культури та мистецтва на становлення ціннісно-сислової сфери особистості. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 1. С. 9–13.
2. Гайдамака О. Вивчення предметів художньо-естетичного циклу в основній школі: метод. рек. *Мистецтво та освіта*. 2017. № 3. С. 49–52.
3. Дубасенюк О. А. Розвиток творчого потенціалу особистості засобами мистецтва. *Креативна педагогіка*. 2013. Вип. 7. С. 52–58.
4. Комаровська О. А. Мистецькі уподобання школярів у контексті діалогу суб'єктів виховного процесу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, 2017. Вип. 21. Кн. 1. С. 292–302.
5. Логімахова О. А. Формування духовних цінностей учнів засобами мистецької освіти. *Удосконалення виховного процесу в закладах освіти як основа соціокультурного зростання дітей та молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Біла Церква, 29 трав. 2020 р.)*. Біла Церква, 2020. С. 85–87.
6. Ничкало С. Естетичне виховання школярів у контексті викликів сучасності. *Рідна школа*. 2016. № 1. С. 14–18.
7. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. *Дошкільне виховання*. 2021. № 2. С. 3–8.
8. Яновська Н. Мистецтво навчання або навчання мистецтвом. *Початкова школа*. 2017. № 12. С. 46–47.